
ХОЛІЗМ НАУК І ОСВІТИ ПРО ЗДОРОВ'Я ПРИРОДИ, ЯКІСТЬ ХАРЧОВИХ РЕСУРСІВ, ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЇЖУ

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л.
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-511-2-22>

ВСТУП

Наразі на світовому рівні найважливішими проблемами є: глобальний голод, глобальне потепління, глобальні війни та глобальне знищення природи. Це є особливо актуальним в Україні, про що свідчать наступні кричущі факти: Україна очолила в Європі рейтинг смертності людей із-за неправильного харчування. За даними Міністерства охорони здоров'я України близько 70 % людей хворіє через неправильне харчування. Упродовж останніх 10 років проти України іде загарбницька війна, що суттєво знищує природу та харчові ресурси. Орні землі займають 53 % від всієї території, що негативно впливає на природу, родючість ґрунтів та є одним із негативних показників світового рівня. Тривалість життя людей в Україні є одною із найменших в порівнянні з ведучими країнами планети^{1, 2!}

Викладені інформаційні дані засвідчують про необхідність корінної зміни науково-освітнього світогляду щодо життєвих процесів в природному середовищі України, особливо в напрямку забезпечення якості харчових ресурсів, їжі та їди людей через донесення знань до широких верств населення, шляхом проведення ефективної освіти та просвіти.

1. Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми

Інформативні джерела засвідчують, що в умовах України вкрай актуальним є забезпечення, в першу чергу, здоров'я природи та її фітоценозів, які є донорами органічної речовини, кисню та відповідно збалансованого повітря, забезпечуючи також якість харчових ресурсів.

¹ Вигера С. М. Обґрунтування новітнього в Україні напрямку Трофологія в системі наук про життя. Київ : ЦП "Компринт", 2016. 49 с.

² Вигера С. М. Трофологія. Київ : ЦП "Компринт", 2017. 125 с.

Надзвичайно необхідним також є розробка ефективної методології щодо технологічних аспектів виробництва на цій базі безпечної продукції для приготування якісних і корисних страв (їжі) для здорового харчування людини (їди).

Згідно нашого світогляду з метою вирішення цих завдань вкрай актуальним на сучасному етапі є розробка наступних науково освітніх та практичних критеріїв, що базуються на холі стичній основі.

1. *Методологія обґрунтування новітнього мультидисциплінарного напрямку про життєві процеси – Віталогія та її Вітатерралогія.* Такі обґрунтування ми проводимо впродовж останнього десятиліття.

Аргументація ґрунтується на тому, що жодна істота органічного світу, включаючи і людину розумну (*Homo sapiens*) не здатна розмножуватися та жити (вивчає біологія з 1797 року) без живлення (вивчає трофологія з 1855–1860 рр.) та житлового і навколишнього середовища (вивчає екологія та її абіологія з 1866 року). Такі дисципліни як біологія та екологія широко вивчають, тоді як про трофологію на жаль мало хто чув серед широких верств населення, незважаючи на те, що їжа та їда людей в контексті живлення органічного світу на планеті Земля (Терра) є одною із найважливіших фізіологічних потреб, без якої життя просто не можливе. Викладені дані засвідчують що ці міждисциплінарні напрямки: біологію, трофологію, екологію та її абіологію логічно гармонізувати в холістичний мультидисциплінарний напрям віталогія та її вітатерралогія^{3,4}.

Віталогія (*vita* – життя; *logos* – слово, вчення) – холістичне матеріально-філософське вчення про закономірності формування і функціонування в межах планетарно-космічного простору життєвих процесів на всіх рівнях організації живої матерії за гармонізації Біології, Трофології, Екології та її Абіології (за авторством).

Вітатерралогія (*vita* – життя; *terra* – планета Земля; *logos* – слово, вчення) – вчення про закономірності формування і функціонування життєвих процесів на всіх рівнях організації живої матерії планети Терра за гармонізації міждисциплінарних напрямів Біологія, Трофологія, Екологія та її Абіологія (за авторством).

Життєві процеси всіх різновидностей органічного світу (орієнтовно 3 і більше млн. видів) на планеті Терра (Земля), вивчають вище наведені наукові напрямки, які розподілені на такі царства^{5, 6}:

³ Вигера С. М. Обґрунтування новітнього в Україні напрямку Трофологія в системі наук про життя. Київ : ЦП “Компринт”, 2016. 49 с.

⁴ Вигера С. М. Трофологія. Київ : ЦП “Компринт”, 2017. 125 с.

⁵ Вигера С., Ключевич М., Столяр С. Трофологія: посібник. / за науковою редакцією С. Вигери. Київ : ЦП «Компринт», 2022. 187 с.

⁶ Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Культуру та культ їжі – на державний освітній рівень. *Сучасні аспекти збереження здоров'я людини* : збірник праць учасників XVI Міжнар. міждисцип. наук.-практ. конф., 21–22 квіт. 2023 р. Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський НУ», 2023. С. 76–79.

1. Неклітинні:

1.1. Віруси – *Virus*.

2. Клітинні (одно- та багатоклітинні):

2.1. Прокаріоти: археї – *Archaea*, бактерії – *Bacteria*.

2.2. Еукаріоти: гриби – *Fungi*, рослини – *Plantae*, тварини – *Animalia*.

В основі наведених царств лежить те, що їх міжнародна назва ґрунтується на латинській мові. Особливим є необхідність акцентування уваги в царстві тварин на таку групу біоти як надклас *Hexapoda* (гексаподи), а також людину розумну (*Homo sapiens*).

Наразі надклас гексаподи включає клас *Insecta* або ж комахи та *Entognatha* (ентогнати), що вивчає відповідно гексаподологія, її інсектологія та ентогнатологія. Вони є найбільш чисельними серед видового розмаїття органічного світу (за різними даними від 1,5 млн. та значно більше видів). Крім того вони мають свою специфіку життя і трофіки в природному середовищі з позитивними та негативними наслідками для природного середовища та людського суспільства.

Вид «людина розумна» (він єдиний в роді *Homo*) або ж предки сучасної людини відомі в межах Європи порівняно недавно (орієнтовно 70–50 тисяч років). Вони мають розумові здібності, суспільний спосіб життя, найбільш агресивний вплив на середовище, довкілля та між собою, проводячи безперервні війни на планеті.

Вище наведені різновидності усіх царств, у свою чергу, розмежовані на три основні класичні групи: продуценти (продукують органічну та неорганічну речовину в різних проявах); консументи (живляться різновидностями продуцентів, рослин, а також консументів та редуцентів); редуценти (живляться мертвим органічним світом, розкладаючи до неорганічних сполук). Людина розумна має консументні властивості та є широким поліфагом, а точніше всеїдною істотою, що потребує специфічних підходів щодо формування харчових біоресурсів та особливо рослинного походження.

2. *Введення в науково-освітній процес новітньої дисципліни трофологія*. Вона викладається нині лише в декількох освітніх закладах (зокрема, Державний університет «Житомирська політехніка», Поліський національний університет), незважаючи на те, що без їжі та їди не живе жодна істота, включаючи і людину. Щодо їжі та їди в Україні викладаються різновидності специфічних та дискусійних дисциплін (екотрофологія, дієтологія, нутриціологія, нутриціологія тощо), але без урахування особливостей живлення всього органічного світу в контексті трофічних ланцюжків і класичної схеми: продуценти – консументи – редуценти (людина є як всеїдною істотою – консументом, так і субстратом або ж живильним середовищем для іншої біоти). Найбільш актуальним наразі є розробка та введення в освітній процес дошкільних і шкільних закладів, коледжів, інститутів та університетів спеціальних освітніх програм (ОП), що здатні забезпечити ефективними знаннями щодо харчових ресурсів, режиму, прагматизму, культури їди

тощо. Адже нині актуальним є як забезпечення дітей в дошкільних та особливо в шкільних закладах здоровою їжею, так і знаннями проте як “народжується їжа та її складові”, тобто з яких харчових ресурсів природи використовують продукцію для їжі, а надалі готують страви (їжу) та правильно її вживають. *Саме такі холистичні знання здатний забезпечити міждисциплінарний напрям Трофологія та її складова Хомотрофологія.*

Трофологія (дав.-гр. трофі – живлення; λόγος – наука) – вчення про закономірності живлення органічного світу та їди людини, формування та функціонування трофічних ланцюжків на всіх рівнях організації біосфери, трофосфери, екосфери та вітасфери на планеті Терра^{7, 8}.

Хомотрофологія (лат. *Ното* – людина, дав.-гр. трофі – живлення; λόγος – наука) – вчення про закономірності розвитку харчових ресурсів, процесів готування страв (їжі) та їди людини в контексті живлення органічного світу, формування та функціонування трофічних ланцюжків на всіх рівнях організації біосфери, трофосфери, екосфери та вітасфери на планеті Терра.

3. Інноваційна методологія розвитку наук про рослинний світ, як основного продуцента, згідно науко-освітнього напрямку планталогія (фітологія) та плантапродуцентологія (фітопродуцентологія). Загально відомо, що рослинний світ є джерелом життєвих процесів на планеті Терра (Земля), продукуючи органічну речовину в різних проявах, кисень і збалансоване повітря, а також основним харчовим ресурсом і продуктом як для живлення тваринного світу, так і їжі та їди людини. Між іншим із рослин в останні роки з успіхом виробляють їжу, яка є альтернативною тваринній, де є підвищений вміст рослинного білку. Така їжа є особливо актуальною серед вегетаріанців та веганів^{9, 10}.

В другій половині ХХ та, особливо, на початку ХХІ століття різко прискорився, в ряді випадків без аргументованого наукового обґрунтування, науково-технічний процес, що призвело до суттєвих негативних, а інколи і катастрофічних наслідків. Зокрема нині

⁷ Вигера С. М. Обґрунтування новітнього в Україні напрямку Трофологія в системі наук про життя. Київ : ЦП “Компринт”, 2016. 49 с.

⁸ Вигера С. М. Трофологія. Київ : ЦП “Компринт”, 2017. 125 с.

⁹ Biological, Trophological, Ecological and Control Features of Horse-Chestnut Leaf Miner (Cameraria ohridella Deschka & Dimic.) / N. Lesovoy, V. Fedorenko, S. Vigera, P. Chumak, M. Kliuchevych, O. Strygun, S. Stoliar, M. Retman, L. Vagaliuk. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2020. Vol. 10(3). P. 24–27. URL: <https://www.ujecology.com/articles/biological-trophological-ecological-and-control-features-of-horsechestnut-leaf-miner-cameraria-ohridella-deschka--dimic.pdf>

¹⁰ Вигера С., Ключевич М., Ковальчук Р. Методологія освітніх програм Школи філософії їжі та природокористування: навч.-метод. посібник / за наук. редакцією С. Вигера. Київ: ЦП «Компринт», 2024. 137 с.

суспільство активно почало порушувати природні регулюючі механізми в екосистемах фітоценозів або повністю їх знищувати.

В Україні останнім часом спостерігається суттєвий негативний вплив людей на своє джерело життя (рослинний світ): збільшення ерозійних процесів і вплив на істотну втрату родючості ґрунтів (більше 20 % за останні 130 років); масове осушення боліт; активне забруднення різними токсикантами повітря та ґрунтів; необґрунтоване розорювання сільськогосподарських та інших угідь тощо.

Унаслідок не обґрунтованого господарювання та тривалої війни проходить також тотальне знищення різновидностей лісосмуг (на сучасному етапі більш логічною є назва фітосмуги, що вивчає новітній науковий напрямок «фітовінкулалогія»¹¹.

Виходячи із викладеного, на сучасному етапі вкрай актуальним є акцентування уваги на вивчення особливостей формування та функціонування різновидностей рослинного світу, які є основними продуцентами органічної речовини та кисню, що є джерелом життя.

2. Холізм про здоров'я природи та якість харчових ресурсів

Згідно сучасної схеми формування і функціонування усіх фітоценозів, їх розподіляють на природні, антропоприродні (в межах та поза межами населених пунктів) та культурні фітоценози¹². Це свідчить, що з метою сталого розвитку цих фітоценозів необхідне обґрунтування, розробка та впровадження в межах нашої країни методології класичної фітопродуцентології щодо формування і функціонування сталих фітоценозів.

В її основі є принцип розвитку сталих фітоценозів, де природні, антропоприродні (хомонатуральні) та культурні фітоценози повинні займати в регіонах та загалом і в країні орієнтовно однакові площі, зокрема в межах 33 %. Такий критерій в Україні не впроваджений, оскільки культурні фітоценози займають територію більше 53 %, що є надзвичайно критичним показником в порівнянні з розвинутими країнами. Це свідчить, що орієнтовно 10 млн. гектарів малопродуктивних орних земель логічно перевести в антропоприродні фітоценози, з вирощуванням там багаторічних видів рослин з підвищеною стійкістю до біотичних і абіотичних чинників.

¹¹ Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Аргументація введення новітніх термінів у системі наук про їжу людини та живлення біоти. *Moderní aspekty vědy: XL. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 753–765.*

¹² Вигера С. М. Трофологія. Київ : ЦП “Компринт”, 2017. 125 с.

4. Обґрунтування новітньої в Україні спеціальності фітономія (більш науково плантаномія).

На сучасному етапі формування та функціонування всіх фітоценозів супроводжується за рахунок людського фактора з позитивними та негативними наслідками. Наприклад, з метою гармонійного розвитку фітоценозів вкрай необхідні кваліфіковані фахівці, яких, на сучасному етапі, готують в закладах аграрного спрямування, як правило, згідно спеціальності агрономія (грец. *Αυρος* – поле і *νομος* – закон, звичай).

У своїй абсолютній більшості фахівцям цього профілю притаманно забезпечення вирощування сільськогосподарських культур в межах поля (агрофітоценозу), що є вкрай недостатнім. Адже на сучасному етапі рослини культивують не лише в межах агрофітоценозів, а також в умовах теплиць, гідропоніки, вертикальних ферм, жилих приміщень, в космосі, де є принципово відмінні від поля живильні середовища.

В умовах ефективного формування і функціонування антропоприродних (хомоприродних) фітоценозів, є своя специфіка підготовки фахівців порівняно з культурними фітоценозами.

Виходячи із логіки підготовки фахівців щодо ефективного формування усіх різновидностей фітоценозів, особливо в якості харчових ресурсів, логічно взяти за основу не *поле*, яке має неоднозначне значення і на міжнародному рівні, а *рослину* з розміщенням її для формування та функціонування в певній екосистемі з відповідним живильним середовищем.

Згідно викладеної аргументації більш ширшою та наукоємною є спеціальність *плантаномія* (планта – царство рослин і номія – закон, звичай), а не *агрономія*. Можливою є і назва *фітономія*, але *плантаномія* більш наукоємна, враховуючи те, що всі царства органічного світу в класифікаційній ієрархії на світовому рівні подаються на основі латинської, а не грецької мови.

Продовжуючи обґрунтування такої інноваційної методології, фахівцем щодо формування та функціонування різновидностей фітоценозів повинен бути *плантаном* або ж, у ряді випадків, *фітоном* (фахівець, що має відношення до вирощування рослин, догляду за ними, зберігання тощо).

У таких умовах господарювання фахівець *плантаном* або ж *фітоном* має більш широке значення, порівняно з *агрономом*, з метою забезпечення та розширення асортименту щодо якості та безпеки харчових фіторесурсів та подальшого їх використання в харчовому, кормовиробничому та інших напрямках використання продукції всіх фітоценозів.

Безсумнівним є те, що таке дискусійне та інноваційне питання потребує подальшого аргументованого обґрунтування та обговорення

на всіх рівнях науково освітнього процесу в Україні з метою гармонізації науково освітнього процесу, забезпечення населення полі компонентною, корисною, безпечною, якісною, смачною в асортименті та оптимумі фітопродукцією для приготування необхідної їжі (страв) та в кінцевому рахунку їди індивідуумом людини.

5. Забезпечення сталості та якості харчових фіто ресурсів природних, антропоприродних (хомонатуральних) і культурних фітоценозів для отримання здорової фітопродукції, корисної в живленні тварин та їди людей. З цією метою логічним є розробка природоохоронної методології щодо системи сталого розвитку фітоценозів для забезпечення людей корисними, безпечними, якісними, в асортименті та оптимумі харчовими продуктами, отриманими на принципі класичної фітопродуцентології тощо^{13, 14}.

Наразі вирішення цієї проблеми можливе за рахунок гармонійного формування всіх екосистем фітоценозів України, адже значну кількість харчових продуктів рослинного походження людина отримує не лише з культурних фітоценозів, а також і з природних та антропоприродних фітоценозів. Найбільш відомими є наступні харчові ресурси.

Харчові ресурси природних екосистем і їх фітоценозів. Серед вище наведених екосистем особливої уваги заслуговують природні фітоценози, які мають свою специфіку формування та наявності в них ресурсів для живлення біоти і їжі людини. В природних екосистемах є можливість заготівлі, без активного впливу на них, певних різновидностей рослинних, грибних та тваринних харчових продуктів.

Харчові ресурси антропоприродних екосистем фітоценозів.

В умовах антропоприродних екосистем фітоценозів, що створені людиною поза населеними пунктами, є можливість формування лісів, лісовкритих площ, луків, пасовищ та інших сталих екосистем з різновидностями рослинного світу, що мають харчові властивості.

У межах таких ценозів актуальним є формування екосистем фітоценозів, що мають підвищену стійкість до біотичних і абіотичних чинників; відповідають критеріям декоративності та естетичності, у т. ч. за рахунок безперервності квіткового конвеєру; приваблюють корисну ентомобіоту, особливо комах-запилювачів та ентомофагів; мають корисні властивості щодо використання в якості харчових ресурсів тощо.

¹³ Вигера С. М. Обґрунтування новітнього в Україні напрямку Трофологія в системі наук про життя. Київ : ЦП "Компринт", 2016. 49 с.

¹⁴ Вигера С.М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Інновації в освітньому процесі щодо сталого розвитку фітоценозів Поліського краю. Тези Міжнародної наукової інтернет-конференції ІСГП НААН "Теоретичні та практичні аспекти розвитку хмелярської науки», присвячена 100-річчю створення Волинської дослідної станції хмелярства, 10 липня 2024 року. - Житомир: ІСГП НААН, 2024. С. 42–44.

Харчові ресурси культурних екосистем фітоценозів. Не обґрунтований науково-технічний процес на теренах України створив передумови щодо суттєвого розорювання земель за межами населених пунктів для вирощування там польових культур на основі принципів інтенсифікації та хімізації в аграрному секторі. Такі території відомі під назвою *агрофітоценози, тобто культурні фітоценози.*

Наразі за ведення культурних фітоценозів, використовують такі напрямки та системи виробництва фітопродукції: з використанням синтетичних технологічних матеріалів (екстенсивне та інтенсивне); без використання синтетичних технологічних матеріалів (органічне та біодинамічне); новітній технічний та інформаційний супровід щодо вище вказаних систем виробництва фітопродукції: No-till технології, прецизійні фітотехнології (точне землеробство), інформаційні фітотехнології тощо.

Важливим за цього є зміна світогляду в сторону суттєвого зменшення площ культурних фітоценозів, які “втомилися” від свавілля людей щодо не розумної, або навіть дикої їх експлуатації. Адже вже економічно обґрунтовано, що за умов розумного господарювання, навіть за суттєвого скорочення орних земель є можливість отримувати не менші, а більші прибутки.

Забезпечення сталого здоров'я природи, включаючи і позбавлення терміну – дика природа. Аргументація та методологія щодо цього ґрунтується на наступних основних критеріях: покращення законодавчої бази та науково освітнього процесу в закладах освіти і шляхом просвіти серед простих людей щодо здоров'я природи та мудрої їди на основі якісних харчових ресурсів здорової природи. Зауважимо, що їда є найважливішою фізіологічною потребою та першоджерелом здорового життя людства. Це підкріплюють і дані ВООЗ про те, що спосіб життя та харчування людини більш як на 50 відсотків впливають на її здоров'я¹⁵.

Саме в останні роки продовжується тотальне знищення природи. Викладене засвідчує, що природа не може бути дикою, оскільки вона є джерелом життя людських істот, які ведуть постійні, дикі та безбожні війни за території, владу, фінанси, релігії, харчові ресурси, одночасно знищуючи матінку природу.

Особливо актуальною в Україні є проблема забезпечення здоров'я природи та, особливо, її фітоценозів від абіотичних і біотичних чинників. Науково-освітня термінологія в напрямку захисту рослин, на жаль, є мало обґрунтована. Упродовж останнього століття спеціалістів із захисту рослин в Україні готували в освітніх установах аграрного

¹⁵ Вигера С. М. Трофологія. Київ : ЦП “Компринт”, 2017. 125 с.

спрямування, спочатку за фахом «захист рослин», а в останні роки «захист і карантин рослин», що є дивним і не логічним.

Адже відомо, що карантин рослин є складовою захисту рослин в якості одного з напрямків, яких на сучасному етапі відомо в межах десяти. Дивним є також і те, що в документації про карантин рослин введено дивний термін: *регульований шкідливий організм – карантинний організм або регульований некарантинний шкідливий організм*. Дивність такого визначення в тому, що карантинного значення види рослин та тварин підлягають повному знищенню, а не регулюванню.

Фахівці, щодо захисту рослин відомі під назвою «агроном із захисту рослин», «головний агроном із захисту рослин», «вчений агроном із захисту рослин», «інспектор із захисту рослин», «інспектор із захисту і карантину рослин», що також не відповідає логічній, холистичній і професійній діяльності щодо такого напрямку. Адже слово рослина в такому випадку має абстрактне значення, де не вказується конкретна екосистема їх вирощування та/або розвитку, що є логічним згідно терміну фітоценоз.

Виходячи із сучасних позицій нам необхідно захищати не лише культурні рослини (культурні фітоценози або ж агрофітоценози), а також природні (природні ліси, парки, заповідники) та антропоприродні фітоценози (насажені ліси, фітосмуги, ботанічні сади, урбофітоценози тощо).

Виходячи з викладеного, необхідно готувати фахівців не із захисту рослин, а із забезпечення здоров'я фітоценозів, тобто формуванню різновидностей сталих фітоценозів, що вимагає введення відповідно новітніх наукових напрямків, спеціальностей, фахівців, термінів, наприклад:

– планталог (лат. і англ. планта – рослина) або фітолог (гр. fito – рослина) – фахівець щодо формування плантаценозів (фітоценозів);

– планталог здоров'я плантаценозів (planta – рослина) або фітолог здоров'я фітоценозів (гр. fito – рослина) – фахівець із забезпечення здоров'я плантаценозів (фітоценозів).

7. Створення єдиного координуючого центру щодо науково освітнього процесу з метою сталого розвитку природи та її фітоценозів, якості харчових ресурсів для забезпечення населення здоровою їжею для мудрої їди.

Логічним при цьому є те, що діяльність кафедр такого спрямування в різних наукових та освітніх закладах України необхідно гармонійно поєднати в єдину структуру на основі єдиної методології та освітніх програм (ОП), затверджених на державному рівні в відповідному координуючому центрі. При цьому актуальним є створення єдиного

методологічного структурного підрозділу. Перші кроки щодо цього уже роблять засновники та співробітники Школи філософії їди та природокористування (*School Wise Food and nature*), яка вперше в Україні створена на базі ГО «Інститут доброї їжі Україна». Засновниками цієї актуальної організації є фахівці харчового і трофічного профілю ряду закладів Києва, Львова, Житомира, Ужгорода тощо.

ВИСНОВКИ

Наразі є нагальна необхідність стратегічних змін в сторону наукових, освітніх, економічних і політичних поглядів на життєві процеси людства локального, регіонального, державного і планетарного рівнів, обґрунтовуючи не келійний підхід, а холістичну стратегію згідно принципу: *здорова планета Terra та Україна + здорова природа + здорові фітоценози + здорові харчові фіто ресурси + здорова їжа та їда + здорова людина = здорове суспільство в Храмі Природи!*

Такий підхід повинен створити передумови проведення ефективної освіти та отримання знань майбутніх матерів щодо їди зародку і немовлят, дітей дошкільного та шкільного віку, людей молодого, середнього та літнього віку тощо.

Переконані, що в Україні світогляд про науково-освітній та практичний напрям про життєві процеси, здоров'я природи, якість харчових ресурсів, їжу та їду суттєво покращиться в закладах освіти!

Таку аргументовану концепцію наразі проводять ряд співробітників Державного університету «Житомирська політехніка», а також засновники ГО «Інститут доброї їжі Україна» і школи «Філософії їди та природокористування» згідно наступних актуальних для сьогодення напрямків:

1. *Введення в освітній процес спеціальності агрономія.* Така спеціальність в університеті введена в освітній процес з 2024 року. З цією метою в університеті створений новітній структурний підрозділ: *кафедра здоров'я природи та якості харчових ресурсів*. Саме вона є відповідальною за підготовку фахівців згідно спеціальності агрономія.

2. *Введення в освітній процес актуальних дисциплін.* З метою покращення фахової підготовки на кафедрі в освітньо-професійні програми введені актуальні і новітні дисципліни, зокрема: фітомікробіологія, фітоентомологія, фітогельмінтологія, фітоакарологія та фітородентологія, основи карантину рослин та інспекторська робота, захист рослин за органічного виробництва, сучасні та новітні методи захисту рослин, захист рослинної продукції під час зберігання, прецизійні технології в рослинництві, природоохоронний захист урбофітоценозів, фітонцидологія з основами вирощування фітонцидно-лікарських рослин, контроль здоров'я природи і трофологія тощо.

Такий стратегічний підхід вимагає подальшого теоретичного обґрунтування, обговорення і дискусії в межах, круглих столів, семінарів, конференцій, форумів тощо.

АНОТАЦІЯ

Наразі є нагальна необхідність стратегічних змін щодо наукових, освітніх, економічних і політичних поглядів на життєві процеси людства локального, регіонального, державного і планетарного рівнів, обґрунтовуючи холистичну стратегію. Висвітлено концепцію холізму наук про здоров'я природи, якість харчування, фіторесурси, технології як цілісний підхід, який сприяє взаємозв'язку всіх елементів екосистеми, технологічних процесів і здоров'я людини. Холізм у цій сфері обґрунтовується на ідеях, що здоров'я людини, якість продуктів харчування та технології взаємопов'язаності і мають розглядатися як єдиний процес. Акцент робиться на необхідності інтегрованого підходу до виробництва та споживання їжі, який враховує екологічні, біологічні та соціальні аспекти, щоб мінімізувати шкоду для навколишнього середовища та покращити якість життя. Розглянуто значення інтегрованої освіти для формування екологічно свідомих фахівців, здатних працювати з урахуванням холистичних принципів у своїй професійній діяльності. В Україні світогляд про науково-освітній та практичний напрям, про життєві процеси, здоров'я природи, якість харчових ресурсів, їжу та правильну їду суттєво покращиться в свідомості людей.

Література

1. Вигера С. М. Обґрунтування новітнього в Україні напрямку Трофологія в системі наук про життя. Київ : ЦП "Компринт", 2016. 49 с.
2. Вигера С. М. Трофологія. Київ : ЦП "Компринт", 2017. 125 с.
3. Вигера С., Ключевич М., Столяр С. Трофологія: посібник. / за науковою редакцією С. Вигери. Київ : ЦП «Компринт», 2022. 187 с.
4. Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Культуру та культ їжі – на державний освітній рівень. *Сучасні аспекти збереження здоров'я людини* : збірник праць учасників XVI Міжнар. міждисцип. наук.-практ. конф., 21–22 квіт. 2023 р. Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський НУ», 2023. С. 76–79.
5. Biological, Trophological, Ecological and Control Features of Horse-Chestnut Leaf Miner (*Cameraria ohridella* Deschka & Dimic.) / N. Lesovoy, V. Fedorenko, S. Vigera, P. Chumak, M. Kliuchevych, O. Strygun, S. Stoliar, M. Retman, L. Vagaliuk. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2020. Vol. 10(3). P. 24–27. URL: <https://www.ujecology.com/articles/biological-trophological-ecological-and-control-features-of-horsechestnut-leaf-miner-cameraria-ohridella-deschka--dimic.pdf>
6. Вигера С., Ключевич М., Ковальчук Р. Методологія освітніх програм Школи філософії їжі та природокористування: навч.-метод.

посібник / за наук. редакцією С. Вигери. Київ: ЦП «Компринт», 2024. 137 с.

7. Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Аргументація введення новітніх термінів у системі наук про їжу людини та живлення біоти. *Moderní aspekty vědy: XL. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 753–765.*

8. Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Обґрунтування новітньої методології забезпечення здоров'я фітоценозів. *Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 166–175.*

9. Вигера С.М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Інновації в освітньому процесі щодо сталого розвитку фітоценозів Поліського краю. Тези Міжнародної наукової інтернет-конференції ІСПП НААН «Теоретичні та практичні аспекти розвитку хмелярської науки», присвячена 100-річчю створення Волинської дослідної станції хмелярства, 10 липня 2024 року. Житомир: ІСПП НААН, 2024. С. 42–44.

Information about the authors:

Vigera Sergey Mikhailovych,

Candidate of Agricultural Sciences,
Associate Professor at the Department of Environmental
Health and Food Quality
Zhytomyr Polytechnic State University
103, Chudnivska str., Zhytomyr, 10005, Ukraine

Kliuchevych Mykhailo Mikhailovych,

Doctor of Agricultural Sciences, Professor,
Head of the Department of Environmental Health and Food Quality
Zhytomyr Polytechnic State University
103, Chudnivska str., Zhytomyr, 10005, Ukraine

Kovalchuk Ruslan Leonidovych,

Candidate of Veterinary Sciences,
Chairman of the Board of the «Good Food Institute Ukraine»
46, Pidhirna str., Uzhhorod, 88000, Ukraine